

dr inż. Andrzej BĄKOWSKI

Urząd Statystyczny w Kielcach, Politechnika Świętokrzyska
e-mail: abakowski@tu.kielce.pl

dr Agnieszka PIOTROWSKA-PIĄTEK

Urząd Statystyczny w Kielcach, Politechnika Świętokrzyska
e-mail: apiotrowska@tu.kielce.pl

mgr inż. Małgorzata SOBIERAJ

Ośrodek Badań Gospodarki Nieobserwowanej, Urząd Statystyczny w Kielcach
e-mail: m.sobieraj@stat.gov.pl

DOI: 10.15290/ose.2017.04.88.10

ZRÓŻNICOWANIE PRZESTRZENNE OCZEKIWAŃ PRZEDSIĘBIORCÓW ZWIĄZANYCH Z PROWADZONĄ DZIAŁALNOŚCIĄ GOSPODARCZĄ W KONTEKŚCIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ

Streszczenie

Polityka spójności jest przedmiotem szerokich dyskusji i analiz. Eksperti zajmujący się tą problematyką monitorują rozwój społeczno-gospodarczy w poszczególnych regionach oraz poszukują optymalnych instrumentów wspierania regionów słabszych. Artykuł jest próbą spojrzenia na problem zróżnicowania regionalnego przez pryzmat oczekiwań, jakie mali przedsiębiorcy wiążą z prowadzoną działalnością gospodarczą. Podstawą rozważań są wyniki realizowanego przez Urząd Statystyczny w Kielcach „Badania podmiotów małych” w kontekście oczekiwań przedsiębiorców związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą oraz oceny ich spełnienia. Autorzy koncentrują się na istotnych w zakresie polityki spójności i jednocześnie najczęściej wskazywanych przez przedsiębiorców oczekiwaniach dotyczących: motywacji utrzymania rodziny, osiągnięcia ponadstandardowego poziomu życia oraz ucieczki przed bezrobociem. Z przeprowadzonej analizy wynika, że wraz ze wzrostem wielkości firmy rosną odsetki wskazywanych oczekiwań, podobnie zwiększa się odsetek przedsiębiorców zadowolonych z prowadzonej działalności gospodarczej. Analiza przestrzenna oczekiwań wskazywanych przez przedsiębiorców dowodzi, że motywacja związana z zapewnieniem bytu dla siebie i swojej rodziny jest charakterystyczna dla przedsiębiorców głównie z województw bardzo słabych i słabych pod względem społeczno-gospodarczym, natomiast w przypadku chęci podniesienia standardu życia – takie oczekiwania są typowe zarówno dla województw słabych, jak i mocnych.

Słowa kluczowe: przedsiębiorca, mikroprzedsiębiorstwa, małe przedsiębiorstwa, spójność społeczno-gospodarcza

SPATIAL DIFFERENTIATION OF ENTREPRENEURIAL EXPECTATIONS RELATED TO THEIR BUSINESS ACTIVITY IN CONTEXT OF SOCIO-ECONOMIC COHESION**Summary**

Cohesion policy is a widely discussed and analyzed problem. Experts interested in this issue monitor socio-economic development in individual regions and seek optimal instruments to support the weaker ones. This paper is an attempt to consider the problem of regional differentiation in the light of expectations that small entrepreneurs have of their businesses. The basis for this discussion is provided by the results of the "Survey of Small Entities" conducted by the Statistical Office in Kielce, investigating entrepreneurs' expectations connected with the conducted economic activity and assessment of their fulfillment. The authors focus on expectations that are both important from the perspective of cohesion policy and at the same time are most frequently indicated by entrepreneurs, i.e. the need to ensure financial security for their families, the attainment of a high standard of living, and the escape from unemployment.

The analysis shows that as the size of a company grows, the number of expectations increases, and likewise the percentage of entrepreneurs satisfied with their business activity increases. The spatial analysis of entrepreneurs' expectations shows that the motivation related to providing for one's family is characteristic for entrepreneurs mainly from voivodeships described as socio-economically weak and very weak, whereas in the case of willingness to raise the standard of living, such expectations are typical of both weak and strong voivodeships.

Key words: entrepreneur, micro-enterprise, small business, socio-economic cohesion

JEL classification: D22, I26, I53

1. Wstęp

Polska jest krajem o dużym zróżnicowaniu poziomu rozwoju społecznego [Sompolska-Rzechuła, 2016, s. 62] i gospodarczego na poziomie regionów i województw. Przyczyny tych dysproporcji są złożone – od uwarunkowań naturalnych i historycznych, na społecznych i ekonomicznych kończąc [Skrzyp, 2009]. Dysproporcje regionalne, zdaniem ekspertów Komisji Europejskiej, są głównym źródłem: barier integracji politycznej i rynków, konfliktów społeczno-ekonomicznych i wzrostu gospodarczego umożliwiającego odrabianie dystansu rozwojowego w stosunku do krajów najwyższej rozwiniętych [Woźniak, 2009, s. 267], stąd polityka spójności, która leży u podstaw funkcjonowania Unii Europejskiej, ukierunkowana jest na poprawę konkurencyjności i jakości życia ludzi w regionach słabszych gospodarczo.

Dyskusja wokół kierunków polityki spójności, pomiaru oraz oceny zrealizowanych celów jest wciąż aktualna i potrzebna. Asumpt do rozważań z tego zakresu dają chociażby wyniki analizy: dysproporcji gospodarczych między regionami, dynamiki bezrobocia czy poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego. Wnioski z tych analiz powinny być wykorzystywane w ustalaniu priorytetów w zakresie finansowania polityki spójności w kolejnych perspektywach finansowych.

Na ewolucyjny charakter polityki spójności zwraca uwagę, przyjęty przez Komisję Europejską 23 lipca 2014 roku, szósty *Raport na temat spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej*, w którym podkreśla się obserwowane na przestrzeni lat przesunięcie od inwestycji w infrastrukturę techniczną w kierunku inwestycji we wsparcie: MŚP, innowacji,

innowacyjnego zatrudnienia i polityki społecznej [*Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego...*, 2014, s. 18]. Z raportu wynika, że w obecnej perspektywie finansowej na lata 2014- 2020 dla krajów Unii Europejskiej przeznaczono około 124 mld euro na: badania i rozwój, innowacje, ICT, MŚP oraz gospodarkę niskoemisyjną, co jest kwotą prawie o 22% większą w porównaniu z perspektywą finansową 2007-2013 [*Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego...*, 2014, s. 23]. Podkreślane w raporcie, zwiększone wsparcie sektora MŚP w kontekście naszej rodzimej gospodarki jest istotne, bowiem struktura podmiotów gospodarczych w Polsce wskazuje na dominującą liczebność jednostek małych, zdefiniowanych jako przedsiębiorstwa o liczbie pracujących mniejszej niż 50 osób. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), w 2016 roku stanowiły one 99,2% wszystkich zarejestrowanych podmiotów w kraju [*Bank Danych Lokalnych*]. Wśród nich zdecydowanie przeważały podmioty najmniejsze, tj. o liczbie pracujących do 9 osób, które są nazywane mikroprzedsiębiorstwami.

Niniejszy artykuł jest próbą spojrzenia na problem zróźnicowania regionalnego przez pryzmat oczekiwań, jakie mali przedsiębiorcy wiążą z prowadzoną działalnością gospodarczą. W ramach tak zarysowanego problemu badawczego można sformułować następujące pytania: czy rodzaj oczekiwań przedsiębiorców związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą i poziom ich spełnienia są zróźnicowane przestrzennie? czy zróźnicowanie to ma związek z poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego województw? czy na rodzaj oczekiwań i poziom ich spełnienia wpływa wielkość przedsiębiorstwa (określona przez liczbę pracujących)? Powyższy problem przeanalizowano na podstawie wyników realizowanego corocznie przez Urząd Statystyczny w Kielcach „Badania podmiotów małych”, w którym uczestniczyły przedsiębiorstwa o liczbie pracujących do 49 osób, a wśród nich – mikroprzedsiębiorstwa. Analizie poddano wyniki z czterech ostatnich jego edycji, wykorzystując wybrane narzędzia statystyki opisowej, a także przedstawiono je w formie opisowej i tabelaryczno-graficznej.

2. Charakterystyka badania

„Badanie podmiotów małych” to ogólnopolskie badanie reprezentacyjne, realizowane za pośrednictwem Portalu Sprawozdawczego GUS. Do zbierania danych jest wykorzystywany aktywny formularz elektroniczny [<http://form.stat.gov.pl/formularze/przewodnik/psinfo.htm>], skierowany bezpośrednio do właścicieli przedsiębiorstw, którzy jako eksperci dobrze znający specyfikę branży dostarczają informacji m.in. na temat warunków prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej, począwszy od oczekiwań związanych z prowadzoną działalnością, poprzez: ocenę jej opłacalności, postrzegane bariery utrudniające rozwój ich firmy i wreszcie podejmowanych przez nich działań służących przeciwdziałaniu tym barierom i rozwijaniu firmy¹. Na potrzeby prowadzonych rozważań analizie poddano wybrane wyniki badania z czterech ostatnich jego edycji, tj. dane za: 2012, 2013, 2014 i 2015 rok. W tym okresie zebrano informacje

¹ Omówienie wyników badania w odniesieniu do problemu barier i działań związanych z rozwojem badanych przedsiębiorstw zainteresowany Czytelnik znajdzie w: [Bąkowski, Piotrowska-Piątek, Sobie-raj, 2016].

odpowiednio od: 24 288, 14 334, 17 202 i 19 422 właścicieli firm, z czego średnio 82,5% ankiet wypełnili mikroprzedsiębiorcy, a 17,5% pozostali przedsiębiorcy, tzn. właściciele przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 10 do 49 osób.

3. Przyjęte kryteria analizy wyników badania

W rozważaniach autorzy skoncentrowali się na analizie odpowiedzi na dwa poniżej przedstawione pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety.

1. Jakie oczekiwania wiążą się z prowadzoną działalnością gospodarczą²?
2. Czy prowadzona działalność spełnia obecnie te oczekiwania³?

W odpowiedzi na pierwsze pytanie respondenci mieli możliwość wskazania następujących oczekiwań (ujętych w kafeterii kwestionariusza ankiety): utrzymanie rodziny, osiągnięcie ponadprzeciętnego standardu życia, dorobienie do emerytury/renty/pensji, ucieczka przed bezrobociem (nie mogłem/-am znaleźć pracy na etacie), żadna z powyższych odpowiedzi. Łączna analiza odpowiedzi na obydwie pytania pozwoliła na wyodrębnienie wśród badanych dwóch rozłącznych grup, umownie nazwanych przez autorów przedsiębiorcami zadowolonymi i niezadowolonymi. Tych pierwszych zdefiniowano jako badanych wskazujących w pytaniu 1. poszczególne oczekiwania związane z prowadzoną działalnością i jednocześnie udzielających odpowiedzi twierdzącej na pytanie 2. W analogiczny sposób zdefiniowano przedsiębiorców niezadowolonych, z tą różnicą, że w pytaniu drugim udzielali oni odpowiedzi negatywnej. Podziału takiego dokonano oddzielnie dla mikroprzedsiębiorstw i dla przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 10 do 49 osób.

4. Jakie oczekiwania mali przedsiębiorcy wiążą z prowadzoną działalnością gospodarczą?

Analiza opinii zebranych w badaniu dowodzi, że generalnie na przestrzeni czterech lat większość badanych, niezależnie od wielkości podmiotu, wśród oczekiwań związanych z prowadzoną działalnością najczęściej wskazuje chęć utrzymania rodziny (rysunek 1).

Dla kategorii „utrzymanie rodziny” wśród mikroprzedsiębiorców uśredniony odsetek odpowiedzi wynosił 59,9%, a wśród pozostałych przedsiębiorców odsetek ten był jeszcze wyższy i wynosił 72,1%. Drugą, najczęściej wskazywaną w obu grupach przedsiębiorców, odpowiedzią było „osiągnięcie ponadprzeciętnego standardu życia” – odpowiednio: 23,6% i 43,5% wskazań (wartości uśrednione). W tym miejscu warto dodać, że wyniki badania spójności społecznej, zrealizowanego przez GUS w 2015 roku, świadczą o tym, że biorąc pod uwagę źródło utrzymania, w najlepszej sytuacji znajdowały się gospodarstwa domowe utrzymujące się właśnie z pracy na własny rachunek.

² Jest to pytanie wielokrotnego wyboru.

³ Jest to pytanie jednokrotnego wyboru, a możliwe odpowiedzi to: 1. tak, 2. nie.

W gospodarstwach tych odnotowano najwyższe wartości: wskaźnika wysokich dochodów, wskaźnika dobrych warunków życia oraz wskaźnika dobrej sytuacji budżetowej [Jakość życia w Polsce..., 2017, s. 30]. Odnosząc się do wyników „Badania podmiotów małych”, co szósty mikroprzedsiębiorca traktował własny biznes jako dodatkowe źródło dochodu, a dla prawie co ósmego był to sposób na ucieczkę przed bezrobociem. Dla właścicieli przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 10 do 49 osób dochody uzyskiwane ze tego biznesu nieco rzadziej stanowiły uzupełnienie pensji czy świadczeń pobieranych z ZUS (średnio 7,6% wskazań). Podobnie, nie tak często jak najmniejsi przedsiębiorcy, zakładając własną firmę, bronili się oni przed bezrobociem (5,4% badanych w tej grupie wskazało taką odpowiedź).

RYSUNEK 1.

Oczekiwania przedsiębiorców związane z prowadzoną działalnością gospodarczą w latach 2012–2015 (w %)

Odsetki odpowiedzi mikroprzedsiębiorstw	Rodzaje oczekiwań	Odsetki odpowiedzi pozostałych przedsiębiorstw
57,2-63,9	Utrzymanie rodziny	62,2-77,7
20,9-25,6	Osiągnięcie ponadprzeciętnego standardu życia	38,9-48,3
14,9-18,5	Dorobienie do emerytury/renty/pensji	4,9-12,2
11,1-16,3	Ucieczka przed bezrobociem	2,8-9,2
7,1-12,2	Zarejestrowanie działalności warunkiem współpracy	1,0-4,5
6,0-9,2	Żadne z powyższych	9,2-15,4

Uwaga: podano najniższe i najwyższe wartości uzyskane w analizowanym okresie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników „Badania podmiotów małych”.

Rozkład odpowiedzi w poszczególnych województwach charakteryzował się większą rozpiętością w grupie przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 10 do 49 osób. Przykładowo: największy odsetek mikroprzedsiębiorców wskazujących utrzymanie rodziny – odnotowany w województwie lubuskim – wynosił 63,9%, przy wartości najmniejszej w województwie śląskim – na poziomie 57,2% (różnica 6,7 p.p.). W przedsiębiorstwach większych maksymalny odsetek wskazań na utrzymanie rodziny, odnotowany w województwie łódzkim, wynosił 77,7%, a najmniejszy w województwie

lubuskim – 66,2% (różnica 11,5 p.p.). Szczegółowy rozkład odpowiedzi w podziale na mikroprzedsiębiorstwa i pozostałe małe przedsiębiorstwa zaprezentowano w tabeli 1.

TABELA 1.

Oczekiwania przedsiębiorstw związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, według województw, w latach 2012 – 2015 (w%; wartości uśrednione)

Województwa	Oczekiwania związane z prowadzoną działalnością gospodarczą				
	Utrzymanie rodziny	Osiągnięcie ponadprzeciętnego standardu życia	Dorobienie do emerytury/renty/pensji	Ucieczka przed bezrobociem (nie mogłem/-am znaleźć pracy na etacie)	Otrzymałem/-am propozycję współpracy pod warunkiem zarejestrowania własnej działalności
	Odsetek odpowiedzi w przedsiębiorstwach: do 9 pracujących/ od 10 do 49 pracujących				
Polska	59,9/72,1	23,6/43,5	16,4/7,6	12,7/5,4	9,7/2,2
dolnośląskie	60,2/69,8	23,7/48,3	16,2/8,6	11,2/4,4	9,8/3,0
kujawsko-pomorskie	59,7/68,1	20,9/45,4	16,8/7,4	15,0/2,8	11,2/2,3
lubelskie	59,4/73,4	21,2/40,7	18,4/6,7	14,9/5,5	9,0/1,8
lubuskie	63,9/66,2	24,8/42,5	15,1/12,2	12,5/5,4	8,6/4,1
łódzkie	60,8/77,7	22,7/44,1	17,4/5,6	13,0/4,1	8,0/1,6
małopolskie	60,7/71,4	24,0/43,2	16,7/9,1	12,6/5,7	8,6/1,5
mazowieckie	59,2/74,5	23,8/41,3	14,9/7,1	11,9/4,5	12,0/2,6
opolskie	61,1/67,3	25,6/38,9	17,8/6,4	13,0/4,1	7,1/4,5
podkarpackie	62,6/76,7	23,2/43,6	15,6/8,7	16,3/9,2	9,5/1,2
podlaskie	62,1/72,3	22,9/46,8	14,9/4,9	14,5/6,1	9,8/1,0
pomorskie	59,3/71,5	23,2/43,2	14,9/5,8	12,5/6,2	12,2/1,4
śląskie	57,2/70,4	25,3/41,3	18,5/8,9	11,8/5,6	8,3/2,2
świętokrzyskie	62,6/70,6	21,6/44,4	16,5/6,6	16,2/4,9	7,8/2,4
warmińsko-mazurskie	60,0/72,7	24,2/43,5	15,8/6,9	13,5/7,8	10,2/2,3
wielkopolskie	60,1/71,8	25,3/46,9	16,1/8,2	11,1/5,3	8,3/2,4
zachodniopomorskie	58,2/68,3	21,8/42,4	17,3/6,8	13,9/7,5	11,3/2,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników „Badania podmiotów małych”.

Wyniki pokazują również, że o ile w przypadku chęci utrzymania rodziny czy podniesienia standardu życia – odsetek deklarujących te oczekiwania był większy wśród przedsiębiorstw z liczbą pracujących od 10 do 49 osób, to taka prawidłowość nie wystąpiła, gdy badani traktowali własny biznes jako: sposób na dorobienie do emerytury, renty czy pensji, ucieczkę przed bezrobociem, a także w sytuacji, kiedy założenie własnej firmy było warunkiem dotychczasowego pracodawcy zapewniającym dalszą współpracę. W tych przypadkach więcej wskazań pojawiło się ze strony mikroprzedsiębiorców – odpowiednio średnio: 16,4%; 12,7% i 9,7% odpowiedzi, wobec: 7,6%; 5,4% i 2,2% odpowiedzi wśród właścicieli większych przedsiębiorstw.

5. Czy przedsiębiorcy są zadowoleni z prowadzonej działalności gospodarczej?

W omawianym badaniu przedsiębiorcy wypowiedzieli się nie tylko na temat swoich oczekiwań związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą. Proszeni byli również o ocenę, czy pokładane we własnej firmie nadzieje spełniły się. Z zebranych opinii wynika, że na przestrzeni badanych lat lepiej sytuację oceniali właściciele firm o liczbie pracujących od 10 do 49 osób. W tej grupie 74,4% deklarowało spełnienie oczekiwań związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą. Jeśli spojrzeć na rozkład odpowiedzi w analizowanym okresie w poszczególnych województwach, to zróźnicowanie było stosunkowo niewielkie. Uśredniony odsetek pozytywnych opinii wahał się od 73,0% w województwie łódzkim do 76,0% w podkarpackim. Wśród mikroprzedsiębiorców natomiast, przy obserwowanym nieco mniejszym optymizmie w ocenie realizacji oczekiwań związanych z własną działalnością (średnio 55,0% pozytywnych opinii), wystąpiła większa rozpiętość wartości w przekroju wojewódzkim, tj. od 50,0% w województwie łódzkim do 59,0% w zachodniopomorskim.

Przechodząc do pogłębionej analizy wyników, warto odwołać się do kategorii zadowolonych przedsiębiorców opisanej w części trzeciej artykułu i rozważyć ponownie trzy, najczęściej wybierane przez nich oczekiwania, tj.: utrzymanie rodziny, podniesienie standardu życia i ucieczkę przed bezrobociem. Wśród tych, którzy założyli, że własna działalność gospodarcza pozwoli na utrzymanie rodziny, odsetek zadowolonych osiągnął średni poziom 33,6% w przypadku mikroprzedsiębiorców i 55,5% w przypadku pozostałych przedsiębiorców. Jednocześnie w tej ostatniej grupie zaobserwowano większe zróźnicowanie przestrzenne, sięgające 12,6 p.p. (od 48,4% zadowolonych w województwie lubuskim do 61,0% w podkarpackim), podczas gdy wśród mikroprzedsiębiorców odsetek zadowolonych wahał się od 29,6% w lubelskim do 37,9% w lubuskim (różnica 8,3 p.p.).

Na uwagę zasługuje to, jak rozkładały się odpowiedzi w stosunku do tych przedsiębiorców, którzy wśród oczekiwań wskazali podniesienie standardu życia i równocześnie deklarowali, że prowadzona przez nich działalność spełniła ich oczekiwania? Sytuacja była o tyle podobna do opisanej powyżej, że również w tej sytuacji więcej zadowolonych było w grupie większych przedsiębiorstw (średnio 32,3%), podczas gdy zadowoleni mikroprzedsiębiorcy stanowili 12,9% badanych (wartość uśredniona). W przekroju wojewódzkim powtarzała się większa, wśród przedsiębiorstw o liczbie pracujących 10-49, rozpiętość pomiędzy wartościami: od 28,5% zadowolonych w województwie opolskim do 35,4% w podlaskim (różnica – 6,9 p.p.), podczas gdy w przypadku mikroprzedsiębiorstw różnica wynosiła 3,2 p.p.

Analizując kolejne oczekiwanie sformułowane przez przedsiębiorców (ucieczka przed bezrobociem), widać relatywnie niskie, w stosunku do omówionych powyżej, odsetki zadowolonych – 6,0% w grupie mikroprzedsiębiorstw i jeszcze niższe – 3,9% wśród pozostałych przedsiębiorstw. Konsekwentnie natomiast ci ostatni bardziej różnili się w swych ocenach (rozpiętość 4,6 p. p.) niż najmniejsi przedsiębiorcy (odpowiednio 2,5 p. p.). Szczegółowe rozkłady odpowiedzi zadowolonych przedsiębiorców w obu badanych grupach przedstawiono w tabeli 2.

TABELA 2.

Zadowoleni^{a)} przedsiębiorcy, według województw, w latach 2012 – 2015
(w %, wartości uśrednione)

Województwa	Oczekiwania związane z prowadzoną działalnością gospodarczą				
	Utrzymanie rodziny	Osiągnięcie ponadprzeciętnego standardu życia	Dorobienie do emerytury/renty/pensji	Uciezka przed bezrobociem (nie mogłem/-am znaleźć pracy na etacie)	Otrzymałem/-am propozycję współpracy pod warunkiem zarejestrowania własnej działalności
	Odsetek odpowiedzi w przedsiębiorstwach: do 9 pracujących/ od 10 do 49 pracujących				
Polska	33,6/55,5	12,9/32,3	8,9/5,6	6,0/3,9	6,3/1,7
dolnośląskie	35,8/54,0	14,3/34,0	9,2/6,0	5,1/2,9	6,3/2,0
kujawsko-pomorskie	34,0/52,1	12,1/33,7	9,6/5,4	7,4/2,3	6,6/2,0
lubelskie	29,6/56,4	11,0/30,4	9,0/5,7	6,3/4,3	5,7/1,7
lubuskie	37,9/48,4	13,3/30,9	9,1/9,8	6,4/3,5	5,4/3,1
łódzkie	31,1/58,5	11,0/31,5	8,0/3,5	5,5/3,4	5,3/1,3
małopolskie	33,3/55,7	12,2/33,7	8,9/5,9	5,5/3,8	5,5/1,5
mazowieckie	32,9/56,7	12,7/31,1	8,2/5,9	5,6/3,0	7,9/2,0
opolskie	35,1/52,2	13,9/28,5	10,3/3,5	6,6/2,3	4,7/2,8
podkarpackie	35,9/61,0	13,2/33,0	8,9/7,4	7,7/6,9	6,5/1,2
podlaskie	34,1/57,6	12,0/35,4	8,6/3,8	6,3/4,0	6,2/1,0
pomorskie	34,8/55,6	13,1/33,2	8,5/4,9	6,4/3,9	8,1/1,2
śląskie	31,2/54,0	13,6/30,7	9,7/6,6	5,2/4,1	5,4/1,7
świętokrzyskie	32,8/54,2	10,7/32,3	7,8/4,4	7,0/4,3	4,7/2,0
warmińsko-mazurskie	35,6/57,1	13,5/30,9	9,0/5,6	7,1/5,9	6,9/1,4
wielkopolskie	35,1/55,3	13,9/34,5	8,3/5,9	5,7/3,5	5,4/2,1
zachodniopomorskie	34,5/53,5	13,2/32,3	10,5/5,1	6,9/6,9	7,5/1,8

^{a)} Odsetki zadowolonych informują o respondentach wskazujących jednocześnie poszczególne oczekiwania związane z prowadzoną działalnością i deklarujących ich spełnienie (bez względu na wskazywane oczekiwania) na poziomie ogólnym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników „Badania podmiotów małych”.

6. Czy zróżnicowanie przestrzenne w zakresie oczekiwań przedsiębiorców ma związek z poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego województw?

Jak zaznaczono na wstępie, Polska jest krajem o dużym zróżnicowaniu poziomu społeczno-gospodarczego regionów i województw. Przyjmuje się, że poziom rozwoju społeczno-gospodarczego danej jednostki przestrzennej można utożsamiać z jej sytuacją społeczno-gospodarczą. Jest to kategoria złożona i jej charakterystyka wymaga znajomości informacji o wielu cechach zarówno ilościowych, jak i jakościowych [Bąk, Wawrzyniak, 2016, s. 64].

TABELA 3.

Wyniki klasyfikacji województw

Kategoria województwa	Przedziały punktowe	Województwa
Mocne	powyżej 37	dolnośląskie, śląskie, mazowieckie, wielkopolskie
Średnie	27-36	małopolskie, łódzkie, pomorskie
Słabe	16-26	kujawsko-pomorskie, lubuskie, opolskie, zachodniopomorskie
Bardzo słabe	15 i mniej	lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem danych GUS dostępnych w: [*Produkt krajowy brutto...*, 2016; *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych...*, 2016; *Dziedziczna Baza Wiedzy*].

RYSUNEK 2.

Oczekiwania związane z prowadzoną działalnością gospodarczą a poziom społeczno-gospodarczy województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników „Badania podmiotów małych” oraz klasyfikacji województw zawartej w tabeli 3.

Na lamach literatury przedmiotu różni autorzy zaprezentowali wyniki analiz zróżnicowania przestrzennego rozwoju społeczno-gospodarczego polskich regionów – przyczyn takiego stanu rzeczy i możliwości konwergencji gospodarczej [por.: Kosmański, 2016; Kusideł, 2013]. Poszukując zatem odpowiedzi na pytanie postawione na wstępie: czy zróżnicowanie oczekiwań przedsiębiorców dotyczące prowadzonej działalności gospodarczej ma związek z poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego województw?, podzielono województwa na cztery kategorie, umownie nazwane jako: województwa bardzo słabe (I grupa, 5 województw), słabe (II grupa, 4 województwa), średnie (III grupa, 3 województwa) i mocne (IV grupa, 4 województwa). Takiej klasyfikacji dokonano na podstawie analizy trzech zmiennych, tj.: stopy bezrobocia, wartości PKB i liczby firm na 1 tysiąc mieszkańców w 2015 roku bądź w przypadku braku danych w 2014 roku – wskaźników, które zazwyczaj wykorzystuje się w analizach spójności społeczno-gospodarczej [por.: Greta, Tomczak-Woźniak, 2013, s. 7]. Dla każdego z pojedynczych wskaźników stworzono listę rankingową województw, przyznając za najwyższą lokatę 16 punktów, a za każdą kolejną lokatę – odpowiednio o 1 punkt mniej. W konsekwencji maksymalna liczba punktów przypisana do województwa mogła wynosić 48 punktów (województwo najlepsze w każdej z trzech kategorii), a minimalna 3 punkty (województwo najslabsze w każdej kategorii). Do klasyfikacji przyjęto przedziały punktowe, wyznaczone na podstawie rozkładu kwartylowego punktów przyznanych poszczególnym województwom (tabela 3.).

Uzyskaną „mapę” województw skonfrontowano z wynikami badania związanymi z trzema kategoriami oczekiwań przedsiębiorców analizowanych wcześniej (rysunek 2.). Okazuje się, że w przypadku utrzymania rodziny największe odsetki wskazujących ten rodzaj oczekiwań wystąpiły w województwach sklasyfikowanych jako bardzo słabe, słabe i w niektórych województwach średnich. Prawdopodobnie ta dotyczyła zarówno firm najmniejszych, jak i większych. Z kolei, własna działalność gospodarcza, traktowana jako ucieczka przed bezrobociem, charakteryzowała przedsiębiorców w województwach najslabszych, a także w nieco mniejszym stopniu w województwach słabych i średnich. Odnosząc się do motywacji podniesienia standardu życia, było ono symptomatyczne dla województw zarówno słabych, jak i mocnych.

7. Podsumowanie

W zależności od wielkości firm oraz miejsca prowadzenia działalności gospodarczej, przedsiębiorcy prezentowali nieco odmienne motywacje związane z tą działalnością, a także różnie oceniali ich spełnienie. Z przeprowadzonej analizy wynika, że wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstwa rósł odsetek wskazywanych oczekiwań, podobnie zwiększał się odsetek przedsiębiorców zadowolonych z prowadzonej działalności gospodarczej. Wyjątek stanowili przedsiębiorcy deklarujący, że własna działalność gospodarcza jest ucieczką przed bezrobociem. Wśród nich odsetek zadowolonych był większy w firmach najmniejszych i taka sytuacja miała miejsce niemal we wszystkich województwach. Analiza przestrzenna oczekiwań wskazywanych przez przedsiębiorców dowodzi, że motywacja związana z zapewnieniem bytu dla siebie i swojej rodziny była

charakterystyczna dla przedsiębiorców głównie z województw bardzo słabych i słabych, natomiast w przypadku chęci podniesienia standardu życia takie oczekiwanie było typowe w równej mierze dla województw słabych, jak i mocnych.

Reasumując, polityka spójności jako jeden z priorytetów wspólnej polityki krajów członkowskich Unii Europejskiej jest przedmiotem ożywionych dyskusji i analiz. Eksperti, zajmujący się tą problematyką, monitorują rozwój społeczno-gospodarczy w poszczególnych regionach i województwach, szukają optymalnych instrumentów wspierania regionów słabszych, pobudzania i rozwoju rynków pracy sprzyjających integracji społecznej oraz wzmacniania kapitału ludzkiego. Zaprezentowana w artykule analiza oczekiwań przedsiębiorców może być użyteczną informacją w wyznaczaniu polityki rozwojowej regionów i województw.

Wkład autorów w powstanie artykułu:

dr inż. Andrzej Bąkowski – 33%

dr Agnieszka Piotrowska-Piątek – 34%

mgr inż. Małgorzata Sobieraj – 33%

Literatura

- Bank Danych Lokalnych*, Główny Urząd Statystyczny, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (data wejścia: 15.06.2017).
- Bąk I., Wawrzyniak K., 2016, *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Polski na tle krajów Unii Europejskiej*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 5.
- Bąkowski A., Piotrowska-Piątek A., Sobieraj M., 2016, *Zachowania przedsiębiorców właścicieli małych i średnich przedsiębiorstw*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstw”, nr 5.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2015 r.*, 2016, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- Dziedziczna Baza Wiedzy*, Główny Urząd Statystyczny, <http://swaid.stat.gov.pl/SitePages/StronaGlownaDBW.aspx> (data wejścia: 30.04.2017).
- Greta M., Tomczak-Woźniak E., 2013, *Problem spójności w nowej polityce regionalnej UE na lata 2014-2020*, „Optimum. Studia Ekonomiczne”, nr 4.
<http://form.stat.gov.pl/formularze/przewodnik/psinfo.htm> (data wejścia: 15.06.2017).
- Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Promowanie rozwoju i dobrego rządzenia w regionach UE i miastach*, 2014, Komisja Europejska, Bruksela, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion6/6cr_pl.pdf (data wejścia: 30.04.2017).
- Jakość życia w Polsce w 2015 roku. Wyniki badania spójności społecznej*, 2017, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Łodzi, Warszawa.
- Kosmałski R., 2016, *Konwergencja gospodarcza w Polsce w ujęciu sektorowym*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 2.

- Kusidel E., 2013, *Konwergencja gospodarcza regionów Polski i jej znaczenie w osiąganiu celów polityki spójności*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Produkt krajowy brutto. Rachunki regionalne w 2014 roku*, 2016, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice.
- Skrzyp J., 2009, *Zróżnicowany rozwój polskich regionów i jego konsekwencje*, „Zeszyty Naukowe Akademii Podlaskiej”, nr 81.
- Sompolska-Rzechuła A., 2016, *Zróżnicowanie rozwoju społecznego w ujęciu przestrzennym*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 1.
- Woźniak M.G., 2009, *Spójność społeczno-ekonomiczna w kontekście kapitału ludzkiego, społecznego i zmiany instytucjonalnej. Wnioski dla Polski*, [w:] *Polityka gospodarcza a rozwój kraju*, U. Płowiec (red.), Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa.